Badanie szkód wojennych.

Namiestnictwo lwowskie, obecnie w Białej, zarządziło badanie szkód wojennych, zaznaczając jednak wyraźnie, że wobec braku wszelkich przepisów prawnych, nie istnieje obowiązek Państwa wynagradzania wojennych szkód. Uznaje jednak za wskazane już obecnie zbadać w sposób zupełnie pewny rozmiary szkód wyrządzonych we własności prywatnej, gdyż istnieje obawa, że szkody z czasem mogą się zatrzeć, a wskutek tego, późniejsze ich stwierdzenie będzie połączone z wielkiemi trudnościami.

A. Zgłaszanie szkód.

Wszelkie szkody wojenne wyrządzone w majątku prywatnym powinny być zgłoszone w c. k. Starostwie, wyłącznie na przepisanych drukach urzędowych. Tylko mniejsze szkody nieprzekraczające kwoty 1000 kor. zgłaszać należy ustnie u naczelnika gminy (przełożonego obszaru dworskiego). Poszkodowany musi stwierdzić na zgłoszeniu, że jest mu wiadome, iż przez wniesienie zgłoszenia nie urosło dla niego prawo żądania od Państwa jakiegokolwiek odszkodowania. Podanie jednak świadomie nieprawdziwych lub niezupełnych dat jest wzbronione.

Zgłoszenia winny być wniesione najdalej do końca grudnia 1915 r. Termin ten jednak niema charakteru prekluzywnego, a osoby, które dla uzasadnionych przeszkód nie mogą w tym terminie zgłoszenia przedłożyć, będą to mogły uczynić dodatkowo później. Odnosi się to zwłaszcza do osób znajdujących się na polu walki, którym nadto przysługuje prawo po demobilizacyi zmodyfikować zgłoszenie wniesione przez ich zastępców *).

Przedmiotem zgłoszenia i dochodzenia są wszystkie rzeczywiste szkody rzeczowe, powstałe przez bezpośrednie oddziaływanie wojny na własności prywatnej ruchomej lub nieruchomej, położonej w granicach kraju, — o ile nie podpadają niewątpliwie pod postanowienia ustawy o świadczeniach wojennych z 26. grudnia 1912. Dz. u. p. nr. 236 względnie ces. rozp. z 9. stycznia 1915 Dz. u. p. nr. 7. Co

*) W ostatniej chwili przedłużono termin zgłoszeń dla 47 powiatów do końca marca 1916.

do szkód, wyrządzonych na przedmiotach stanowiących dobro lub majątek Państwa, kraju, powiatów, gmin, kościołów i fundacyi, zastrzegło sobie c. k. Ministerstwo wydanie odpowiednich zarządzeń na później.

W szczególności mają być zbadane:

a) Wszystkie świadczenia rzeczowe na rzecz nieprzyjaciela i wszystkie szkody wyrządzone przez niego, o ile nie są już wynagrodzone.

b) Szkody wyrządzone operacyami wojsk własnych lub sprzymierzonych, jak uszkodzenia lub zniszczenia spowodowane ostrzeliwaniem, spalenie poszczególnych budynków lub całych miejscowości przez walczące wojska ze względów wojskowych, (n. p. dla uzyskania wolnego wystrzału lub uniemożliwienia nieprzyjacielowi korzystania z tych objektów). Szkoda powstała na przedmiotach prywatnych przez przeniesienie się na nie ognia z objektu, na którym pożar wzniecono, jest w każdym razie szkodą wojenną.

c) Szkody powstałe wskutek wybryków i rabunków.

Nie należy zgłaszać i dochodzić szkód spowodowanych tylko pośrednio stanem wojennym wogóle lub wypływających z położenia ekonomicznego wywołanego tym stanem, n. p. zysk utracony wskutek przeszkód i utrudnień w uprawie roli lub wykonywaniu przemysłu, utrata czynszu za najem lub dzierżawę i t. p. naruszenie interesów majątkowych wogóle lub utrata możności zarobku.

Tych szkód za które poszkodowany otrzymał już wynagrodzenie na podstawie ustawy o świadczeniach wojennych nie można ponownie zgłaszać jako szkód wojennych.

Druki potrzebne założone zostały w 4 wzorach *A B C* i *D*.

Formularz *A*. ma zastosowanie dla przedsiębiorstw przemysłowych i górniczych, a zarazem z uwzględnieniem pouczeń także dla poszkodowanych wszystkich innych zawodów i gałęzi zarobkowych, z wyjątkiem rolników.

Formularz *B* ma jako zgłoszenie ogólne cel podwójny: ma on mianowicie celem uproszczenia dochodzenia dostarczyć przeglądu wszystkich szkód wojennych, powstałych w siedzibie przedsiębiorstwa na majątku ruchomym i nieruchomym właściciela przedsiębiorstwa, tudzież na cudzej własności ruchomej, znajdującej się w przechowaniu tego przedsiębiorcy, w siedzibie przedsiębiorstwa (oddział I. i II.

formularza), oraz ma dostarczyć także zestawienia ogólnej szkody wynikłej dla właściciela przedsiębiorstwa w jego majątku ruchomym i nieruchomym, tak w siedzibie jego przedsiębiorstwa jak i poza tą siedzibą (Oddz. I. III. względnie także oddz. II. formularza). Szkody bowiem powstałe poza główną siedzibą przedsiębiorstwa, winien właściciel przedsiębiorstwa zgłosić oprócz w Odddz. III. formularza *B* nadto osobno w odrębnem zgłoszeniu (formularz *C*) u Władzy właściwej dla tego miejsca, gdzie szkoda powstała. Ta władza przeprowadzi dochodzenia i prześle przedłożony przez poszkodowanego formularz *C* wraz z uwidocznionym w nim wynikiem oszacowania władzy właściwej, dla głównej siedziby przedsiębiorstwa, która wciągnie odnośne cyfry do Oddz. III. form. *B*.

Takie odrębne zgłaszanie szkód należy wnieść także co do przedsiębiorstw handlowych, przemysłowych i górniczych, wówczas, jeżeli mają kilka filii. Jedno z tych stanowisk uważa się za główne i należy wypełnić co do niego formularz *B* (zgłoszenie ogólne) mianowicie tylko Oddział III. formularza, jeżeli w tem stanowisku głównem niema szkody, albo jeżeli jest szkoda, lecz stanowisko to znajduje się poza granicami kraju; co do wszystkich zaś innych stanowisk jako ubocznych, wypełnić po jednym egzemplarzu formularza *C*, ponieważ stanowisko to w odniesieniu do głównego stanowiska uważa się za obce miejsca uszkodzenia. W formularzu należy dokładnie wymienić jaką gałąź handlu i jaki przemysł (górnictwo) przedsiębiorstwo obejmuje, jaki zawód lub gałąź zarobkową zgłaszający szkodę wykonuje, oraz czy równocześnie prowadzi się także gospodarstwo rolne. Jeżeli gospodarstwo rolne prowadzone jest w większych rozmiarach, natenczas należy oprócz formularza dla przedsiębiorstw przemysłowych, wypełnić i przedłożyć także formularz *A* dla przedsiębiorstw rolniczych.

Wreszcie formularz *D*. służy dla zbiorowego zgłoszenia mniejszych szkód w jednej gminie.

Zgłoszeń szkód wnoszonych przez obywateli państw sprzymierzonych i neutralnych nie wolno władzy politycznej odrzucać, lecz ma ona je, zarówno jak zgłoszenia osób wojskowych służących zawodowo w armii, o ile nie zgłaszają szkód w przedsiębiorstwach rolniczych, według formularza *A*, prowadzić w osobnej ewidencyi.

Uprawnionym do zgłoszenia szkody wyrządzonej w przedmiotach ruchomych jest ten, w czyjem posiadaniu (przechowaniu) uszkodzony przedmiot się znajdował w czasie wypadku, który spowodował jego stratę (ewentualnie w czasie porzucenia go przez posiadacza lub przechowawcę wskutek ucieczki). Właściciel przedmiotu chociażby nie był uprawnionym do zgłoszznia, może jednak także zgłosić szkodę powstałą na jego własności. Szkody w przedmiotach nieruchomych winien z reguły zgłosić właściciel lub posiadacz; w razie przeniesienia własności już po wybuchu wojennym, może zgłosić szkodę także ten, kto był właścicielem lub posiadaczem w czasie, gdy nastąpiło uszkodzenie. Dzierżawca gospodarstwa rolnego, który poniósł szkodę, ma ją także zgłosić zapomocą formularza *A*.

Władzą właściwą do przyjęcia zgłoszenia jest polityczna władza powiatowa, w której okręgu nieruchomość leży, lub przedmiot ruchomy zwyczajnie się znajduje. Przy wątpliwej kompetencyi oznaczy polityczna władza krajowa, która z politycznych władz ma sprawę traktować. Co do szkód w przedsiębiorstwach handlowych, przemysłowych i górniczych należy ogólne zgłoszenie szkody (formularz *B*) wnieść do politycznej władzy powiatowej, w której okręgu znajduje się stanowisko przedsiębiorstwa (miejsce uszkodzenia), względnie główne stanowisko przedsiębiorstwa. Zgłoszenia odrębne szkód, powstałych we filiach przedsiębiorstwa (formularz *C*) należy wnieść do tej politycznej władzy powiatowej, która jest właściwą dla odnośnego miejsca uszkodzenia. Jeżeli główne stanowisko przedsiębiorstwa znajduje się poza granicami kraju, to należy zgłoszenie szkody wnieść do politycznej władzy krajowej. Zgłoszenia wniesione do niewłaściwej władzy, ma ta władza natychmiast przesłać władzy kompetentnej.

B. Powiatowa komisya dla szkód wojennych.

Stwierdzenie zgłoszonych szkód poruczono powiatowym Komisyom, ustanowionym po myśli § 33 ustawy z 26. grudnia 1912 Dz. u. p. nr. 236 o świadczeniach wojennych, które niniejszą funkcyę będą pełnić jako powiatowe Komisye dla szkód wojennych.

Do dochodzeń dla oszacowania szkód winna Komisya w każdym wypadku powołać znawców, których wybór ma

nastupić stosownie do rodzaju oszacować się mającej szkody, mianowicie czy szkoda powstała w przedsiębiorstwie rolniczem, miejskich domach mieszkalnych lub przedsiębiorstwach handlowych, przemysłowych albo górniczych. Znawcy mają być w tym celu zaprzysiężeni.

C. Postępowanie przy ustaleniu szkód.

Powiatowe Komisye dla szkód wojennych mają badać głoszone szkody z reguły na miejscu ile możności przy współudziale poszkodowanego i ewentualnie wiarogodnych świadków. Znawca ma szkodę oszacować, a wynik oszacowania wpisać do odnośnej rubryki formularza. Następnie ma Komisya swoją opinię co do wysokości szkody wpisać do dotyczącej rubryki formularza jako obliczoną, kwotę szkody. Komisya przy wydaniu swej opinii nie jest jednak związaną szacunkiem znawców. Odrębne zdania (votum separatum) członków Komisyi mają być osobno wpisane.

Za podstawę do oszacowania należy przyjąć stan szkody w czasie, gdy bezpośrednie działanie wojny w danym wypadku ustało. Jeżeli szkoda powiększyła się z winy lub z powodu rażącego niedbalstwa poszkodowanego, n. p., że po powrocie nie przedsięwziął wskazanych j możliwych zarządzeń gospodarczych, to tego powiększenia szkody nie należy uwzględnić.

Szkody, które niewątpliwie podpadają pod postanowienia ustawy o świadczeniach wojennych, nie będą obejmowane operatem szkód wojennych, lecz traktowane według ustawy o świadczeniach wojennych. W razie wątpliwości czy pewna szkoda, objęta zgłoszeniem o szkodach wojennych, ma być traktowaną jako szkoda wojenna, czy jako świadczenie wojenne, mają być przeprowadzane dochodzenia jak co do szkód wojennych, wątpliwości jednak uwidocznione w rubryce „uwaga“ formularza. Co do postąpienia ze zgłoszonemi świadczeniami wojennemi, co do których jest wątpliwe czy one są istotnie świadczeniami, otrzyma władza polityczna osobne zarządzenia. W każdym razie mają komisye baczyć na to, aby ta sama szkoda dwukrotnie nie była zgłaszaną.

Przy szacowaniu nie można przekraczać taryf, ustanowionych w rozporządzeniach wykonawczych do ustawy o świadczeniach wojennych (załącznik I. i II.). Poza tem

będą dla ujednostajnienia szacowań wydane normy szacunkowe jeszcze przed rozpoczęciem czynności Komisyi szacunkowych.

D. Uproszczone postępowanie przy mniejszych szkodach.

Poszkodowani, którzy ponieśli mniejsze zwykłe szkody, nie przenoszące razem 1000 K (drobniejsze uszkodzenia budynków, szkody w sprzętach domowych i t. p.) nie potrzebują wypełniać formularzy *A*—*C*, lecz mają poniesione szkody zgłosić ustnie u naczelnika (przełożonego obszaru dworskiego) tej gminy, w której nieruchomość jest położona lub przedmiot ruchomy zwykle się znajduje.

Naczelnik gminy (przełożony obszaru dworskiego) wciągnie ustne zgłoszenia do formularza *D* i prześle go politycznej władzy powiatowej do dalszego zarządzenia.

E. Dalsze postępowanie.

Powiatowe komisye dla szkód wojennych mają po ukończeniu dochodzeń sporządzić zestawienie sum szkód stwierdzonych w poszczególnych gminach i obszarach dworskich, tudzież w całym powiecie. Formularze *C*, odnoszące się do szkód powstałych w obrębie powiatu, będą po dochodzeniu i stwierdzeniu szkód i wypełnieniu rubryk *m*—*q*, przesłane tym Komisyom powiatowym, do których wniesione zostały ogólne (formularz *B*) względnie krajowej Komisyi dla szkód wojennych (ustęp III.), a te Komisye na podstawie zgłoszeń szczegółowych wypełnią rubryki 1—8, Oddz. III. formularza *B*. Jeżeli tę samą szkodę zgłosi właściciel i posiadacz, to Komisya ma oba zgłoszenia porównać i wezwać strony do wyjaśnienia sprzeczności. W zgłoszeniach takich należy uwidocznić, że one dotyczą tej samej szkody. Przy sporządzaniu zestawienia ma się baczyć na to, aby szkoda tylko raz była liczoną. Szkody stwierdzone u obcokrajowców i zawodowych wojskowych, o ile zgłoszenia ostatnich nie odnoszą się do szkód wyrządzonych w gospodarstwie rolnem według formularza *A*, należy w zestawieniach osobno wykazać.

Powyższe zestawienia i zupełne operaty dochodzeń będą następnie przedłożone Komisyi krajowej dla szkód wojennych, która operaty te rozpatrzy również przy współudziale

znawców i na tej podstawie sporządzi zestawienie obejn ujące cały kraj.

Nadzór nad pracami Komisyi powiatowych jest poruczony Namiestnikowi, który będzie go wykonywał za pośrednictwem osobnych organów. Także przewodniczący Komisyi winni pilnie baczyć na to, by Komisye spełniały swe zadania z największą ścisłością i sumiennością. Wszelkie usiłowania niewłaściwe tudzież fałszywe i przesadne podania w zgłoszeniach mają Komisye natychmiast udaremnić a także i na to zwrócić uwagę, by zgłoszenia szkód wnosiły tylko osoby do tego powołane.
